

По-третє: систематично розробляти й видавати центральним банком методичні вказівки та роз'яснення щодо деталізації застосування банківського законодавства чи регулятивних правил.

По-четверте: обмежити до мінімуму втручання держави в банківську сферу і намагатись ліквідувати монополізацію НБУ в управлінні кредитно-банківською системою.

По-п'яте: чіткіше розмежувати повноваження законодавчих та виконавчих органів у банківській сфері.

Отже, чинне банківське національне законодавство в цілому знаходиться на прогресивному напрямі і підпорядковується меті регулювання ринкової системи економіки. Однак, найважливішою його проблемою залишається завдання розширення та якісного розвитку правового фундаменту управління банківською системою і банківською діяльністю і відповідності сучасного національного банківського законодавства міжнародним банківським стандартам.

Удосконалення банківського законодавства сприятиме функціонуванню ринкової економіки, прискоренню формування ефективної банківської системи України.

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121–ІІ від 20.09.2001 р.
2. Закон України «Про Національний банк України» № 679–XIV від 20.05.1999 р.
3. Цивільний кодекс України.
4. Положення «Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків», затвердженого постановою Правління НБУ № 279 від 06 червня 2000 р.
5. Гроші та кредит: Підручн. / За ред. проф. Б. С. Івасіва. – К.: КНЕУ, 1999. – 404 с.

УДК 336

Гордєєва-Герасимова Л. Ю.

Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара

ФІНАНСОВА БАЗА РЕГІОНУ ЯК ОСНОВА ЙОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

У статті розглянуто існуючі підходи до визначення фінансової бази регіону, надано авторське визначення фінансової бази регіону, її склад та методи визначення.

Гордєєва-Герасимова Л. Ю.

Проаналізовано зв'язок фінансової бази регіону із валовим регіональним продуктом (на прикладі Дніпропетровської області). Запропоновані засоби щодо більш ефективного використання фінансової бази регіону.

Ключові слова: фінанси регіону, фінансова база регіону, фінансова спроможність регіону та валовий регіональний продукт.

Gordeeva-Gerasimova L.

FINANCIAL BASE OF THE REGION AS THE BASIS FOR ITS GROWTH

The article reviews current approaches to determining financial base region; the financial base of the region provided the author's definition, its composition and methods of determination. Analyzed the relationship with the financial base of the region gross regional product (for example, Dnepropetrovsk region.). The means for more effective use of the financial base of the region.

Key words: finance regional, financial base of the region, the financial capacity of the region and the gross regional product.

Гордеева-Герасимова Л. Ю.

ФИНАНСОВАЯ БАЗА РЕГИОНА КАК ОСНОВА ЕГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА

В статье рассмотрены существующие подходы к определению финансовой базы региона, предоставлено авторское определение финансовой базы региона, ее состав и методы определения. Проанализирована связь между финансовой базой региона и валовым региональным продуктом (на примере Днепропетровской области). Предложены средства более эффективного использования финансовой базы региона.

Ключевые слова: финансы региона, финансовая база региона, финансовая состоятельность региона и валовой региональный продукт.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У сучасних умовах розвитку України її регіони характеризуються різним рівнем економічного, соціального, демографічного, виробничого, трудового потенціалу. Таке становище пояснюється багатьма факторами: природно-географічними, етнічними, історично складеною структурою виробництва та ін., що в значній мірі обумовлено таким чинником, як різний рівень їх фінансового забезпечення. Нерівномірність фінансової спроможності регіонів залежить від бюджетної, податкової політики, ходу інвестиційних процесів, банківсько-кредитної діяльності, розвитку фінансів домогосподарств

та ін. У значній мірі це обумовлено також відсутністю цілісної та змістовної концепції формування та розвитку фінансової бази регіонів.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. У вітчизняній економічній літературі досі відсутнє чітко визначене поняття фінансової бази регіону (ФБР). До того ж, як справедливо підкреслює О.О Кундицький, також «відсутні методологічні розробки з аналізу фінансової бази регіону. Це створює труднощі у зборі і обробці даних про наявний механізм формування, розподілу та використання» ФБР [2]. Проблеми виникають також у зв'язку з оцінюванням чинної регіональної системи фінансового регулювання.

Наразі у літературі існують різні методики та визначення поняття ФБР, які можна систематизувати у такі підходи до їх аналізу:

По-перше, ФБР іноді вимірюється обсягом фінансових ресурсів регіону у вигляді остаточного результату діяльності всіх підприємств, установ і організацій, як це роблять О. Кундицький [2], Д. Стеченко [9].

По-друге, як, наприклад, аналізує К. В. Павлюк, ФБР – це баланс структур доходів та структур видатків регіону [6].

По-третє, ФБР розглядається як економічна база фінансових ресурсів місцевих бюджетів України [3].

У четвертих, більшість авторів ототожнюють ФБР з обсягом місцевих бюджетів та різними децентралізованими грошовими фондами, що утворюються на території регіону. До них відносяться Є. Жемеренко [1], О. Матвєєва [4], Н. Мельничук [5], В. Повстяна [7], В. Симоненко [9].

На нашу думку, існує об'єктивна необхідність в остаточному і цілісному визначенні фінансової бази регіону як основи фінансових ресурсів регіону та підґрунтя його економічного зростання.

Цілі статті: визначення сутності фінансової бази регіону, оцінка її обсягу через відокремлення її головних елементів, аналіз тісноти зв'язку між фінансовою базою регіону та виробництвом валового внутрішнього продукту регіону.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розвиток регіонів України потребує запровадження адекватного за змістом та принципами реалізації організаційно-економічного механізму управління фінансами, який за своєю природою повинен бути

ринковим. Це означає, що існує необхідність в розробці такого інструментарію, який має забезпечити виконання функцій мінімізації ролі і значення суб'єктивного фактору у регулюванні грошових потоків, руху капіталу, надання інвестиційних та кредитних послуг, виробництва та реалізації споживчих товарів, а також ліквідації можливостей вилучення регіональних ресурсів (зокрема, фінансових) поза правовими, законодавчими та економічними системами, тобто, поза каналами функціонування бюджетної системи та загальнодержавних фондів.

Динамічний і стабільний розвиток регіонів України органічно залежить від розв'язання проблеми поєднання фінансово-економічної ефективності регіонального господарства і досягнення соціальної справедливості у задоволенні потреб населення. Це диктує необхідність у подальшій розробці фінансового механізму гармонізації економічних, фінансових та соціальних інтересів центру, регіонів та населення.

Формування власної фінансової бази є головною передумовою укріплення фінансової незалежності регіонів. Так як виробничі відносини є визначальними у суспільному виробництві, так і фінансово-економічна незалежність регіонів є невід'ємною прерогативою подальшого розвитку регіонів.

Оскільки немає єдиного погляду на сутність ФБР, нами надається таке її визначення.

З нашої точки зору, фінансова база регіону – це багатогранне, багатовимірне поняття. Його можна розглядати у різних аспектах.

У гносеологічному плані – фінансова база регіону – це є сфера економічних відносин, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням загальнорегіонального грошового фонду, що утворюється на території того чи іншого регіону з метою збільшення валового регіонального продукту та задоволення суспільних соціальних потреб розширеного відтворення.

У більш детальному розгляді, фінансова база регіону – це є сукупність різноманітних централізованих та децентралізованих грошових фондів, що створюються на території регіону (а також кошти, що надходять із Держбюджету в результаті їх перерозподілу), які надають можливість місцевим органам влади самостійно та цілеспрямовано вирішувати питання фінансового забезпечення економічного, соціального, демографічного, екологічного та етнічного

розвитку народно-господарчого комплексу території, що входить до компетенції відповідного місцевого управління. Складовими частинами ФБР є: зведений бюджет області, фінанси підприємств та суб'єктів підприємництва (прибуток), кредитні ресурси, що використовуються в області, інвестиційно-інноваційний фонд, заощадження домогосподарств.

Такий склад фінансової бази регіону може бути визначений у математичному вигляді:

$$\text{ФБР} = \text{ЗБ} + \text{Пр.} + \text{Ін.} + \text{Кр.} + \text{Здом.}, \quad (1)$$

де ФБР – фінансова база регіону, грн.;

ЗБ – зведений бюджет області, грн.;

Пр. – фінанси підприємств та суб'єктів підприємництва, грн.;

Ін. – інвестиційно-інноваційний фонд, грн.;

Кр. – кредитні ресурси, надані нефінансовим корпораціям, грн.;

Здом. – заощадження домогосподарств, грн.

Успішне та стабільне формування фінансової бази регіону можливе за дотримання таких принципів:

- стійкий та динамічний розвиток виробничої бази, що надає можливість нарощування валового регіонального продукту, обсягів виробництва продукції та надання послуг населенню, а місцевим органам влади тримати у своїх руках сильні власні джерела доходів, що відповідають їх повноваженням;

- будь-яке рішення, що приймається органами законодавчої чи виконавчої влади на місцях, якщо воно передбачає проведення певних втрат, повинно обґрунтовуватися розрахунками про обсяги фінансування з одночасним визначенням джерел фінансування;

- забезпечення гнучкості системи фінансування, тобто, досягнення такого стану управління, коли чинне законодавство дає змогу оперативно вирішувати уточнення або зміну обсягів і джерел фінансування;

- широка участь підприємницьких структур, які розміщені на даній території, у фінансовому забезпеченні надання послуг, віднесених до компетенції місцевих органів влади.

Використовуючи надану формулу, нами прораховано обсяг фінансової бази регіону Дніпропетровської обл. Так, у 2000 р. він дорівнював – 7 755 млн грн, у 2003 р. – 17 366 млн грн, у 2008 р. –

65 444 млн грн, у 2011 р. – 107 135 млн грн. Тобто, за 10 років обсяг ФБР виріс більш, ніж у 10 разів (з урахуванням дефлятора).

Фінансова база регіону повинна сприяти економічному і соціальному розвитку регіонів, основним показником якого є збільшення виробництва внутрішнього регіонального продукту, як індикатора економічного зростання.

Для з'ясування рівня залежності валового регіонального продукту від обсягу ФБР було побудовано економіко-статистичну модель (ЕСМ) та застосовано кореляційно-регресійний аналіз (на прикладі такого регіону, як Дніпропетровська обл.).

Джерелом інформації для побудови ЕСМ виступають: Статистичний щорічник Дніпропетровської обл. за 2010 р., дані Головного управління статистики у Дніпропетровській обл. та розраховані нами обсяги фінансової бази Дніпропетровської обл. за 2004–2010 рр.

Зібрані та прораховані нами дані надаються у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка валового регіонального продукту та фінансової бази Дніпропетровської області (2004–2010 рр.)

	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Валовий регіональний продукт, млрд. грн., (y)	30,040	41,227	52,347	71,173	104,69	93,339	116,136
Фінансова база регіону, млрд. грн., (x)	21,764	32,761	36,516	48,634	65,444	50,928	89,434

На підставі отриманих даних, нами була розроблена однофакторна модель нелінійної регресії залежності валового регіонального продукту (показник – y) від фінансової бази регіону (показник – x):

$$y = -37,986 + 3,17263x - 0,01x^2; R = 0,976. \quad (2)$$

Таким чином, виходячи із високого розміру кореляційного відношення (R), наші розрахунки підтверджують тісний рівень зв'язку валового регіонального продукту та обсягу фінансової бази регіону.

Визначення на основі запропонованої формули фінансової бази регіону обсягу цієї бази надає можливість здійснювати науково-методичний підхід до визначення стратегії та резервів росту валового регіонального продукту.

Висновки. Аналізуючи результати проведених досліджень, можна стверджувати, що наразі існує проблема визначення структури, складу та обсягів фінансової бази кожного регіону (поряд з такими узагальнюючими показниками, як ВРП, валова додана вартість, виробнича база регіону). При цьому необхідно стимулювати місцеві органи влади та органи місцевого самоврядування до більш активної участі в залученні додаткових джерел збільшення ФБР, що буде сприяти залученню додаткових обсягів валового регіонального продукту та його економічному зростанню.

1. Жемеренко Є. В. Використання коштів місцевих бюджетів України / Є. В. Жемеренко // *Фінанси України*. – 2010. – № 3. – С. 13–17.
2. Кундицький О. О. Регіональні особливості фінансової бази інвестування в Україні / О. О. Кундицький // *Зб. наук. пр. «Науковий вісник НЛТУ України»*. – 2011. – Вип. 21.6. – С. 242–248.
3. Косаренко Д. А. Економічна база фінансових ресурсів місцевих бюджетів України / Д. А. Косаренко // *Вісник Сумського національного аграрного університету*. – Серія «Фінанси і кредит». – 2010. – №1. – С. 1–6.
4. Матвеева О. Ю. Шляхи розширення фінансової бази місцевого самоврядування в умовах децентралізації управління (на прикладі Дніпропетровської області) / О. Ю. Матвеева // *Зб. наук. пр. «Державне управління та місцеве самоврядування»*. – Вип. 2(5) – 2010. – С. 1–6 // [Електронний режим]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2010_3/1/Omoyudu.pdf.
5. Мельничук Н. Ю. Теоретичні підходи до визначення поняття управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування / Н. Ю. Мельничук // *Наукові праці НДФ*. – 2010. – Вип. 2(51). – С. 104–111.
6. Павлюк К. В. Концептуальні основи фінансової незалежності місцевого самоврядування / К. В. Павлюк // *Фінанси України*. – 1997. – №7. – С. 36–41.
7. Повстяна А. С. Забезпечення фінансової автономії органів місцевого самоврядування. / А. С. Повстяна // *Економіка та держава*. – 2010. – №6. – С. 122–124.
8. Симоненко В. Удосконалення фінансово-економічної бази бюджетів України / В. Симоненко // *Економіка України*. – 2000. – №3.
9. Стеченко Д. М. Управління регіональним розвитком: Навч. посібн. для студ. екон. та екон.-географ. вузів / Д. М. Стеченко. – К.: Вища шк., 2000. – 223 с.